

A qualitative study on library ethics

Kütüphanecilik etiği üzerine nitel bir çalışma

Burcu Umut Zan¹
Aslı Yazıcı²
Sedat Yazıcı³

Abstract

Library ethics is an important research topic because of its conceptual connection with many areas of academic ethics. However, although concerns about ethical issues in librarianship go back to beginning of the twenty century, very few empirical studies have been conducted on this topic. The purpose of this study was to examine library professionals' and users' perceptions, experiences and awareness of library ethics. The study group consists of 52 library users and 13 library professionals. Data were obtained via semi-structured interviews and analyzed for coding using NVIVO program. A great number of participants from both groups declared that they were unfamiliar with the notion of library ethics. However, the participants pointed out many issues, situations and behaviors that are very closely related to library ethics. Among others, the most common ethical issues faced in libraries were found damaging library materials, copy rights violations, concealing books, reservation of seats, disturbing others, disrespectful behavior, requesting privilege user rights. Taking care of library materials, fair and equal services, not censoring, providing suitable place for study, helping users, obeying copy rights, professional efficiencies were stated among the institutional ethical responsibilities of libraries.

Özet

Kütüphanecilik etiği akademik etiğin çoğu alanıyla doğrudan ilişkili olması açısından son derece önemli bir konudur. Ne var ki, kütüphanecilik alanındaki etik kaygıların ortaya çıkışının yaklaşık bir asırlık geçmişi olmasına karşın konuyla ilgili uluslararası literatürde yapılan uygulamalı çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Bu araştırmanın amacı kütüphane çalışanları ile kullanıcılarının kütüphanecilik etiğine ilişkin algı, deneyim ve farkındalıklarını incelemektir. Araştırmanın çalışma grubu 52 kütüphane kullanıcısı ve 13 kütüphane çalışanından oluşmaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla elde edilen veriler kodlanarak NVIVO programıyla analiz edilmiştir. Araştırma bulgularına göre, her iki gruptan önemli sayıdaki katılımcı kütüphanecilik etiği kavramına pek fazla aşina olmadıklarını bildirmişlerdir. Buna karşın, katılımcıların çoğu kütüphanecilik etiği kapsamına giren birçok etik durum, davranış ve soruna işaret etmiştir. Bunlardan en sıklıkla ifade edilenler kütüphane materyaline zarar verme, telif hakkı ihlalleri, kitap saklama, yer tutma, saygısızlık, başkalarını rahatsız etme, farklı davranılma isteği olmuştur. Kurumsal açıdan bir kütüphanenin etik sorumlulukları arasında kütüphane materyaline özen gösterme, adil ve eşit hizmet, sansür uygulamama, uygun hizmet ortamı sağlama, okuyucuya yardımcı olma, telif hakkına riayet ve çalışanlarının mesleki yeterlilikleri gösterilmiştir.

¹ Assist. Prof. Dr., Çankırı Karatekin University, Faculty of Literature, Department of Document Records and Information Management, burcumut@gmail.com

² Assoc. Prof. Dr., Çankırı Karatekin University, Faculty of Literature, Department of Philosophy, asliyazici@karatekin.edu.tr

³ Prof. Dr., Çankırı Karatekin University, Faculty of Literature, Department of Philosophy, sedatyazici@karatekin.edu.tr

Keywords: Library ethics; library professionals; library users; ethical perceptions.

Anahtar Kelimeler: Kütüphanecilik etiği; kütüphane çalışanları; kütüphane kullanıcıları; etik algı.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

1. GİRİŞ

Kütüphanecilik etiği akademik etiğin çoğu alanıyla doğrudan ilişkili olması açısından son derece önemli bir konudur. Yakın dönemde yapılan bazı çalışmalarda bu ilişki üzerine vurgu yapılmaktadır (Drinan ve Gallant, 2009; Koehler, 2009; Besnon, 2009). Ne var ki, kütüphanecilik alanındaki etik kaygıların ortaya çıkışının yaklaşık bir asırlık geçmişi olmasına karşın konuyla ilgili uluslararası literatürde yapılan uygulamalı çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Gelişmiş ülkelerin çoğunda ulusal kütüphanecilik birlik veya dernekleri aracılığıyla etik kodlar geliştirilerek kütüphanecilik etiği konusunda farkındalık ve duyarlılık geliştirilmeye çalışılmaktadır. Etik kodlar neyin yapılmasını/yapılmamasını belirten normatif ilke ve değerleri ifade ederler; bu açıdan kurumların, bireylerin ve genel olarak toplumun etik algı ve davranışı hakkında bir şey söylemezler. Dahası, genel rehber veya yol gösterici olarak kullanabileceğimiz etik kodların belli durumlarda karşılaşılan etik ikilemlerin çözümünde ve çalışanların karar verme sürecinde çok da yardımcı olmadığını söylemek yanlış olmaz. Kütüphanecilik etiği üzerinde yapılan kuramsal çalışmaların genel olarak konunun boyutlarına, karşılaşılan bazı sorunların veya etik ikilemlerin belirlenmesinde katkısı vardır. Ancak, kurum veya örgütlerin yaklaşımlarını, çalışanların ve kullanıcıların etik algı ve davranışlarını uygulamalı çalışmalarla tespit etmeden kütüphanecilik etiği konusunda başarılı eğitim politikası geliştirmek, uygulamak ve etkin önlemler almak mümkün değildir.

Kütüphanecilik etiği ile ilgili ulusal ve uluslararası uygulamalı araştırmaların sayısının sınırlı olduğu çeşitli araştırmacılar tarafından dile getirilmiştir. Örneğin, Barsh ve Lisewski (2009), etik kodlarla veya kütüphanecilerin karşılaştığı ahlaki ikilemleri değerlendiren sadece üç araştırma (Hoffman 2005; Moorman 1995; Smith 1993) tespit ettiklerini belirtir. Nicel türdeki bu çalışmaların kapsamı ve katılımcı sayısı da oldukça sınırlıdır.

Tüm dünyada örgütsel değer ve ilkelere gittikçe artan bir önem verildiğine tanık oluyoruz. Günümüzde evrensel değer ve ilkeler kurumların vizyon ve misyonlarının ayrılmaz parçası haline gelmiştir. Bu ilke ve değerlerin uygulamadaki başarısı kurumların gelişmişliğinin temel göstergeleri arasında gösterilmektedir. Üniversiteler bir ülkenin bilimsel ve bilişimsel etik algısı ve davranışının gövdesini oluştururlar. Kütüphaneler ise birçok bakımdan akademik etiğin merkezinde bulunur. Kütüphanecilik etik ilke ve değerlerin yaygınlaşması genel akademik etiğini gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır. Etik ilke ve değerlerin hukuki normların içselleştirilmesinde, hukuki alanın boş bıraktığı yerlerde insan eylem ve davranışlarına normatif yol gösterici görevi görürler. Kütüphanecilik etik normları, sadece belli yasal boşlukların doldurulmasında işlev görmezler, aynı zamanda hukuki normların etkin bir şekilde işlemesine önemli katkı sağlarlar.

Değer yozlaşması çağımızda sıklıkla dile getirilen bir görüştür (Yazıcı ve Yazıcı, 2011). Bilişim teknolojilerinin gelişimi geleneksel eğitim kurumlarında karşılaşılan etik sorunlar alanını genişletmiş ve çeşitlendirmiştir (Uçak & Birinci 2008; Yazıcı, Yazıcı, & Erdem, 2011). Bilgi teknolojilerinin gelişimi kütüphanecilerin karşılaştığı koleksiyon oluşturma, okuyucuya ulaşma gibi klasik sorunlara entelektüel mülkiyet hakkı, kullanıcı gizliliği, bilgi doğruluğu, bilgiye ulaşım, farklı sosyal grup veya ilgi gruplarına hizmet etme gibi etik sorunlar içeren konulara doğru genişlemiştir (Myers & Miller, 1996; Davison et al.,2009).

Bireylerin ahlaki değer ve ilkeleri olduğu gibi örgütlerin de ahlaki değer ve ilkeleri vardır. Kütüphanecilik etiği örgütsel etik genel başlığı altında yer alan kendine özgü konu ve problemleri olan uygulamalı etik alanını ifade eder. Günümüzde uygulamalı etik alanına yönelik gittikçe artan bir duyarlılık söz konusudur. Uygulamalı etik, ahlak felsefesinin önemli bir çalışma alanı haline gelmiş; mühendislikten sağlık bilimlerine, işletmeden gazeteciliğe her alanın etik sorunlarının ve değerlerinin araştırılması özel uzmanlık alanı olmuştur. Uygulamalı etik alanındaki bu ilginin kütüphanecilik etiği ile ilgili ileriki araştırmaları teşvik etmesi muhtemeldir.

2. KÜTÜPHANECİLİK ETİĞİ İLE İLGİLİ KURAMSAL VE UYGULAMALI ÇALIŞMALAR

Kütüphanecilik etiği ile ilgili dünyada ve Türkiye'de yapılmış çalışmaları üç başlık altında ele alabiliriz. Birincisi, etik kod geliştirmeye ilişkin çalışmalar; ikincisi kuramsal çalışmalar; üçüncüsü ise uygulamalı çalışmalar.

Etik kod geliştirmeye ilişkin kaygılar Amerika Birleşik Devletleri'nde yirminci yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır. Mary Wright, ilk kez 1903 yılında kütüphaneciler için etik kod önerisinde bulunmuş, 1929 yılında da kütüphanecilik komitesi başkanı Josephina Rathbone başkanlığında da etik kodlar geliştirilmiştir. 1938 yılında da Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) kendi etik kodlarını resmi olarak kabul etmiştir (Preer, 2008). En son 2008 yılında güncellenerek son hali verilen bu belgede 8 madde yer almaktadır. Türk Kütüphaneciler Derneği de etik alanındaki Meslek Etik İlkeleri'ni⁴ 1996 yılında kabul etmiştir. Günümüzde çoğu gelişmiş ülke benzer yolu izleyerek kendi etik kodlarını geliştirerek kabul etmiştir. Bu etik kodlar arasında önemli benzerlikler mevcuttur.

Kuşkusuz etik kodların kurumsal olarak kabul edilmiş olması kütüphanecilik etiğini gelişmesine sınırlı da olsa bir katkısı vardır ama bu katkı kütüphanecilik etiğinin gelişmesini kendi başına sağlamaz. Çünkü Amerikan Kütüphane Derneği tarafından da ifade edildiği gibi, "bu kod ilkeleri etik karar vermeye rehberlik etmek için, geniş ifadelerle dile getirilmiştir. Bu ifadeler bir çerçeve sunarlar; belli durumları kapsayan eylemler dikte etmezler ve edemezler" (ALA, 1997). Dahası, etik kodlar üzerine yapılan bazı araştırmalarda kütüphane çalışanlarının önemli bir kısmının etik kodların varlığından haberi olmadığını, haberi olanların ise içerik hakkında çok az bilgi sahibi olduğunu ortaya koymuştur (Barsh ve Lisewski, 2009). Bu açıdan düşünüldüğünde, kütüphane yöneticileri etik kodların tanınması ve içselleştirilmesi için bazı etkinlikler yapabilirler. Örneğin, etik kodlar üzerinde günlük konuşmalar yapma, konferans düzenleme, kütüphanelerde afiş veya poster asma gibi.

Kütüphanecilik etiği üzerine yapılan kuramsal çalışmaların ise 1960'lı yıllarda başladığını görüyoruz. Bunlardan bazıları yazarların alanla ilgi mesleki deneyim ve gözlemleri (Simpson, 2004) kütüphanecilik kodları (Baxter, 2008; Sturges, 2009) ve etik sorumluluk alanları ve karşılaşılabilecek etik durumlarla ilgili yapılan çalışmalardır. Kuramsal araştırmaların birçoğunda vurgulandığı üzere, kütüphanecilerin koleksiyon oluşturma, sansür, bilginin organizasyonu, gizlilik, telif hakkı, bilgiye erişimde eşitlik, ödünç verme işlemleri, bilgi politikası, bilgi kalitesi, yönetim, personel politikası gibi alanlarda etik sorumlulukları vardır (Yılmaz, 2004; Bowden, 1997; Şancı & Örkmez, 2003).

Bazı çalışmalarda kütüphanecilerin karşılaşılabilecekleri etik durumlarla ilgili ayrıntılı tespitler ve betimlemeler yapılmıştır. Bunlardan, bilgiye özgürce ulaşmayı sınırlayan her tür engellemeyi ifade eden sansür, kütüphanecilerin karşılaşılabileceği önemli etik sorunlardan biridir. Sansür yasal, mesleki, kurumsal, kişisel, sosyal veya siyasi olmak üzere çeşitli kaynaklardan geliyor olabilir. Sansürün görünmeyen ama en yaygın olanı öz-sansürdür ki, ön yargıya dayanır ve kütüphanecilerin kişisel

⁴ Türk Kütüphaneciler Derneği "Mesleki Etik İlkeleri"ne <http://www.kutuphaneci.org.tr/mesleki-etik-ilkeleri> adresinden erişilebilmektedir.

tercihlerinden kaynaklanır (Duthie, 2010). Jacobs (2008), kütüphanecilik öğretim elemanlarının kütüphanecilerin karşılaştığı etik sorunları yeterince dile getirmediklerini; oysa profesyonel kütüphanecilerin akademik özgürlüğü savunmada ve sansüre karşı çıkmada aktif rol almaları gerektiğini belirtir.

Koleksiyon oluşturma kütüphanecilerin en temel çalışma konularından birisidir ve kütüphanecilik etiğini doğrudan ilgilendirir. Çünkü koleksiyon oluşturma yansız bir seçim değildir ve beraberinde birçok etik sorunu içerir. Örneğin, kütüphaneci olarak, tartışmalı materyalleri değerlendirirken kişisel duygu ve değerlerinizi bir kenara bırakabilir misiniz? Tartışmalı bir konunun iki tarafını da savunan materyallere yeterince yer vermeye çalışır mısınız? Koleksiyona ırkçı veya bağnazlık içeren materyaller de ekleyerek kütüphane koleksiyonunu zenginleştirir misiniz? Bir ilahiyat fakültesinde veya Katolik üniversite kütüphanesinde çalışıyorsanız gay, lezbiyen ve bi-seksüellikle ilgili materyallere yer verir misiniz? (Morrisey, 2008). Koleksiyon oluşturmada okuyucu talebini mi esas alırsınız, yoksa kültürel ve eğitimsel bakımdan dezavantajlılık yaşamış bazı gruplara yönelik olarak pozitif ayrımcılık yaparak onlarla ilgili materyallere daha fazla yer verirsiniz?

Etik durum bir kütüphane materyalinin kataloglamasında da devam eder. Örneğin, Aslan'ın (2014) dikkat çektiği gibi, katalog kayıtları için konu başlığı seçiminde 1915 olayları için kimi kataloglarda "Ermeni soykırımı" kimi kataloglarda "tehcir" kullanılması etik yargı içeren bir durumdur. Yine, Örkmez ve Şancı'nın, (2003) ifade ettiği gibi, kütüphaneler araba bombası yapımı veya kokain kullanımını konusunda okuyucularına bilgi sağlayabilirler mi? Bu sorular veya durumlar profesyonel kütüphanecilerin karşılaşılabileceği, ama etik ilke ve değerler doğrultusunda cevaplamaları ve karar vermeleri gereken bazı zor ikilemlerdir.

Needham ve Johnson (2007), kütüphanelerin uzaktan eğitim alanlar ile örgün eğitimde bulunanlara eşit hizmet imkanları sunmada sorumluluklarının olduğunu vurgular. Ancak, kampus dışı erişim imkanlarının artması beraberinde bir çok etik sorun doğurmaktadır. Örneğin, üye olmayanların kullanımının kontrol edilememesi kütüphaneciler için hem hukuki, hem de etik sorunlar yaratmaktadır.

Telif hakkı ihlali kütüphanecilerin sıklıkla karşılaştığı etik sorunlardan bir diğeridir. Yasal ve etik açıdan telif ihlalinin yapılıp yapılmadığını belirleyen genel ilke, kütüphane materyallerinin hakkaniyetli olarak kullanılıp kullanılmadığına bağlıdır. Bir materyalin hakkaniyetli kullanılıp kullanılmadığını genel olarak kullanımın amacı ve özelliği; kullanılan materyalin özelliği; kullanılan kısmın yararlanılan kaynaktaki oranı ve önemi; kullanımın yararlanılan materyalin olası piyasa değerine etkisi gibi açılardan değerlendirilmektedir (Pressman, 2008). Bu genel ölçütlerden hareketle her materyal kullanımında telif hakkının ihlal edilip edilmediğinin belirlenmesi çoğunlukla güç olsa da, kütüphanecilerin telif hakkının korunmasında mesleki ve etik sorumlulukları vardır. Tüm dünyada, telif hakları yasaları teknolojik gelişmenin arkasında kalabilmektedir. Bu açıdan, hukuksal boşluğun bulunduğu alanlarda kütüphanecilik etik değer ve ilkeleri önemli rol oynayabilir.

Kütüphanecilik etiği ile ilgili kuramsal çalışmalar incelendiğinde, çalışanların karşılaşılabileceği etik sorunlar arasında şunlar gösterilebilir: Koleksiyon oluşturma veya geliştirme, gizlilik, telif hakkı. Kullanıcıların ihlal edebileceği etik sorunlar arasında da şunlar yer alır: Kitap veya başka bir kütüphane materyalini çalma, zarar verme, telif hakkı ihlali, gizlilik ihlali, hakkaniyetli kullanım, örneğin, üzerine kayıtlı kitabı kullanmadığı halde iade isteğini görmezden gelme veya bilerek geciktirme gibi.

Konuyla ilgili yapılan uygulamalı çalışmalar kütüphanecilik etiği konusunda mevcut durumun daha açık biçimde yansıtmaktadır. Hurych ve Glenn (1987) sağlık bilimleri kütüphanecilerinin etik algıları üzerine yaptıkları çalışmada katılımcıların en ciddi etik sorun olarak gördüğü durumlar arasında

sırasıyla gizlilik ve özel yaşam hakkı, bilgiye erişme, profesyonel yeterlilik ve bütünlük, sansür, herkese eşit hizmet, ücrete dayalı hizmet, bilgi doğruluğu, bilginin yorumlanması ve telif hakkı yer almıştır. Shaheen, Arif ve Mirza (2012), Pakistan'da kütüphane çalışanlarının mesleki sorunlarını tartışmak ve bilgi alışverişinde bulunmak üzere bir gayri resmi e-posta ağı kurarak bu ağa gelen iletileri incelemişlerdir. Yazarlar yaptıkları içerik analizinde toplam 1827 mesajın 103'ünün etik sorunlarla ilgili olduğunu tespit etmişlerdir.

Uluslararası literatürde yapılmış nadir uygulamalı çalışmalardan biri Barsh ve Lisewski (2009)'nin kütüphane yöneticilerinin etik liderliği ile ilgili yaptıkları çalışmadır. Anket türünde yapılan bu çalışmada katılımcılara karşılaştıkları spesifik etik durumlarla ilgili herhangi bir soru yöneltilmemiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre katılımcıların % 61.86'sı Amerikan Kütüphane Derneği'ne üye oldukları, % 80'e yakınının bu birliğin etik kodlarından bir şekilde veya çok iyi haberdar oldukları, ancak yöneticilerin birçok etik sorunlarla karşılaşmasına karşın yarıya yakınının herhangi bir yönetim etiği eğitimi almadıkları tespit edilmiştir.

Hoffman (2005), Amerikan kütüphane çalışanları ve yöneticileri üzerine yaptığı çalışmada katılımcıların % 37'sinin etik ikilemlerle karşı karşıya kaldıklarını, bu ikilemlerin % 31'inin sansür, % 18'inin telif hakkı, % 18'inin kullanıcı gizliliği, % 8'inin kişisel, % 8'inin internet ve % 2'sinin aşırı macullikle ilgili olduğunu tespit etmişlerdir. Kütüphanecilik hizmetlerinin sürdürülmesinde etnik ayrımcılıkla ilgili yapılan bazı çalışmalarda çelişik bulgulara rastlanmıştır (Shachaf, 2008).

Kütüphanecilik etiğinin Türkiye'de de kütüphanecilik alanıyla ilgili akademik çalışmalarda temel bir sorun olarak görülüp yeterince çalışılmadığı görülmektedir (Toplu, 2007: 207). Toplu, 2007 yılında yaptığı kuramsal çalışmada kütüphanecilik etiği ile ilgili doktora düzeyinde herhangi bir çalışmanın yapılmadığını, Türkçe literatürde sadece üç adet çalışmanın yer aldığını tespit etmiştir. Bu tarihten sonra sınırlı da olsa birkaç bilimsel çalışma yayınlanmıştır. Ne var ki, kullanıcıların etik davranışları üzerine yapılmış herhangi bir çalışma mevcut olmayıp, kuramsal çalışma sayısı da oldukça azdır.

Konuyla ilgili 2014 yılında gerçekleştirilen önemli bir gelişmeden söz etmemiz gerekir. 3-5 Eylül 2014 tarihleri arasında Kastamonu Üniversitesi'nde düzenlenen I. Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu'nun konusu Etik: Kuram ve Uygulama olarak belirlenmiş, sempozyuma sunulan bildirilerin önemli bir kısmı da kütüphanecilik etiği üzerine olmuştur. Ülkemizde böyle bir sempozyumun düzenlenmiş olması kütüphanecilik etiği adına önemli bir gelişmedir. Bu sempozyumda sunulan bildirilerden bazıları (Dalkıran & Yılmaz, 2014; Aslan, 2014; Konya & Atay, 2014; Güneş, 2014; Yalçın, Gençbüyür & Akgün, 2014; Akkaya, 2014; Bezirci & Sağlık 2014; Kızıloz, 2014) sınırlı sayıda örnekleme dayalı ya da vaka çalışması şeklinde bildirilerdir.

3. YÖNTEM

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın örneklemini 52 kütüphane kullanıcısı ve 13 kütüphane çalışanı olmak üzere toplam 65 kişiden oluşmaktadır. Toplam 52 kullanıcınının 14'ü öğretim elemanı, 38'i ise lisans ve lisansüstü öğrencisidir. Kullanıcılar 5 farklı üniversiteden seçilmiştir. Kullanıcıların kütüphane deneyimleri kurum ve halk kütüphanelerini de kapsadığı varsayıldığından bu kurumlarda görev yapan kütüphaneciler de araştırmanın çalışma grubuna dâhil edilmiştir. Buna göre, çalışanların 5'i farklı kurum ve halk kütüphanesinden, diğer 8'i ise 5 farklı üniversiteden seçilmiştir. Cinsiyet açısından öğretim elemanlarının 7'si kadın 7'si erkek, öğrenci kullanıcıların ise 14'ü kadın 24'ü erkektir. Çalışan katılımcılardan 3'ü kadın 10'u erkektir.

Araştırmanın Temel Soruları

Araştırmanın ana problem cümlesi Türkiye’de kütüphanecilik etik algı ve farkındalığının ne düzeyde olduğu sorusudur. Buna bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Kütüphane çalışanları kütüphanecilik etiğinden ne anlıyorlar?
2. Kütüphane çalışanlarının gözlem ve deneyimine göre, kütüphanelerde ne gibi etik sorunlar, etik olmayan davranış veya istekler ortaya çıkmaktadır?
3. Kütüphane kullanıcıları kütüphanecilik etiğinden ne anlıyorlar?
4. Kütüphane kullanıcılarının gözlem ve deneyimine göre kütüphanelerde ne gibi etik sorunlar, etik olmayan davranış veya istekler ortaya çıkmaktadır?

Veri Toplama ve Kodların Belirlenmesi

Veri toplama, araştırma ekibinin ilgili üniversite kurumlarına ziyaretiyle yüz yüze görüşme yoluyla elde edilmiştir. Katılımcılara kütüphanecilik etiği ile ilgi bilimsel araştırma yürüttüğü, katılımın tamamen gönüllülük esasına dayandığı, elde edilen bulgularda kişi veya kurum adının geçmeyeceği ve konuşmalardan hiçbir şekilde üçüncü şahısların haberi olmayacağı belirtilmiştir. Görüşmeyi kabul edenlerden ayrıca, görüşmelerin kayıt altına alınmasına müsaade edip etmeyecekleri sorularak izin istenmiştir. Bu yolla elde edilen verilerin daha sonra transkripsiyonu yapılarak NVIVO programına yüklenmiştir.

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bir nitel çalışmada en önemli süreçlerden biri verilerin analiz edilmesinde kullanılacak kodların tespit edilmesi ve buna bağlı olarak ilgili modellerin çıkarılmasıdır. Nitel veri analizinde kod, her bir veriyi sembolleştiren ve buna göre yorumlanan anlamı ona yükleyen araştırmacı tarafından oluşturulmuş yapıdır (Saldana, 2013). Kodların belirlenmesinde araştırma ekibindeki üç kişi konuşma metinlerini okuyarak bu metinde geçen kodları ayrı ayrı tespit etmiştir. Daha sonra, ekip bir araya gelerek bir dizi tartışma ve değerlendirme sürecinden sonra, araştırmanın kuramsal çerçevesi ve problem cümleleri göz önünde bulundurularak kodlara son hali verilmiştir.

4. BULGULAR

Kütüphane Çalışanları ile İlgili Bulgular

Kütüphanecilik etiği nedir?

Kütüphanecilik etiğinin ne olduğuna ilişkin çalışanların verdiği cevaplar incelendiğinde katılımcıların kütüphanecilik etiğini genel olarak adil, ayrımsız, eşit, sansürsüz ve doğru bilgi sunmayı; okuyucu ve kullanıcı memnuniyetini temele alan, mesleğin gerektirdiği kuralları içeren bir kavram olarak anladıkları görülmektedir. Katılımcıların bazıları da bu kavram hakkında bilgilerinin olmadığını bildirmiştir. Model 1 verilen cevapların kodlanmış halini, aşağıdaki alıntılar da bu değişkene ilişkin bazı cevapları göstermektedir:

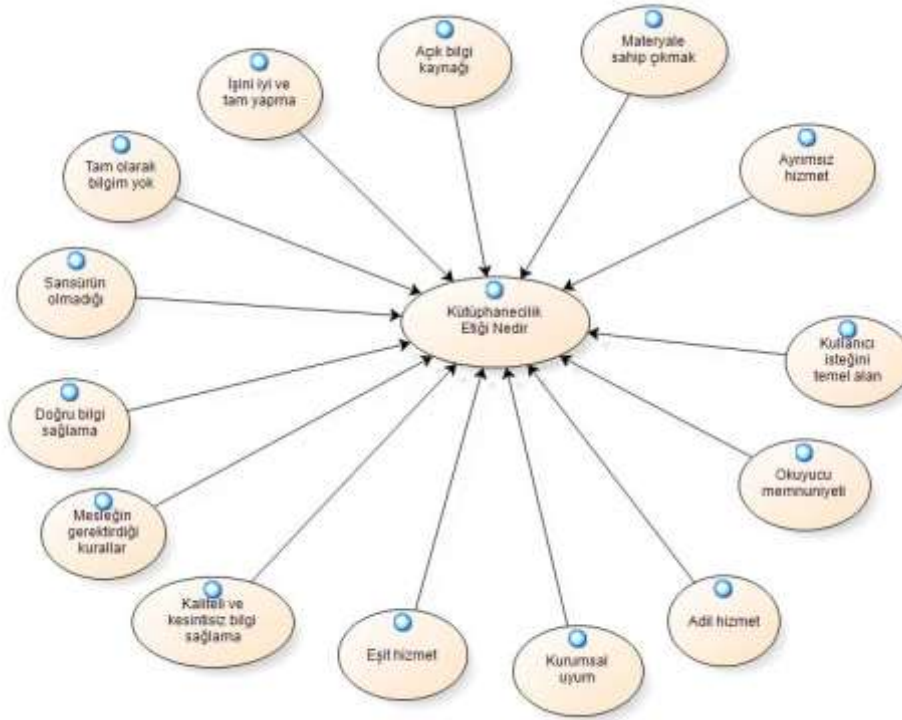
ÇA-11: *“Kütüphanecilik etiği genel anlamda diğer tüm disiplinlerde olduğu gibi işini iyi ve tam yapabilmeyi, mesleki açıdan ise tüm kullanıcılara hiçbir ayırım yapmadan aynı muameleyi yapmayı ve her kitaba aynı mesafede durabilmeyi gerektirir. Anılan davranış şekilleri meslek içerisinde kütüphanecilik etiği ile nitelendirilir.”*

ÇA-4: *“Okuyucuya en düzgün şekilde bilgi vermek, onları memnun etmek.”*

ÇA-7: *“Kütüphanecilik etiği şeyden başlıyor bence, sansürden başlıyor. Sansürü kesinlikle hayatımızda bulundurmadan, ne yayın anlamında ne bilgi erişiminde ne bize gelen, çünkü ben her zaman interaktif bir şey olduğumu düşünüyorum. Kullanıcı ve kütüphaneci arasındaki şeyinde. Karşılıklı olarak aracı ve engelsiz akması gereken süreç. Burada herhangi bir düşünce ayrımının, inancın, başka bir şeyin, ideolojinin bu paylaşımına herhangi bir etki etmemesi gerekiyor ki gelişim bununla bitmiyor yani sen ne kadar farklı şey alırsan o kadar farklı şekilde düşünmeye başlarsın ve zihninde, düşüncelerinde, ideolojinde öyle*

gelişir. Dolayısıyla, bence kütüphanecilik etiği gelişimini besleyen en büyük şey, bunun sansürün falan filan olmamasıyla kaynaklı bir şey”

Model 1: Çalışanların kütüphanecilik etiğinden ne anladıklarına ilişkin cevapların modeli.

Etik Olmayan Durum, Davranış ve İsteklere İlişkin Bulgular

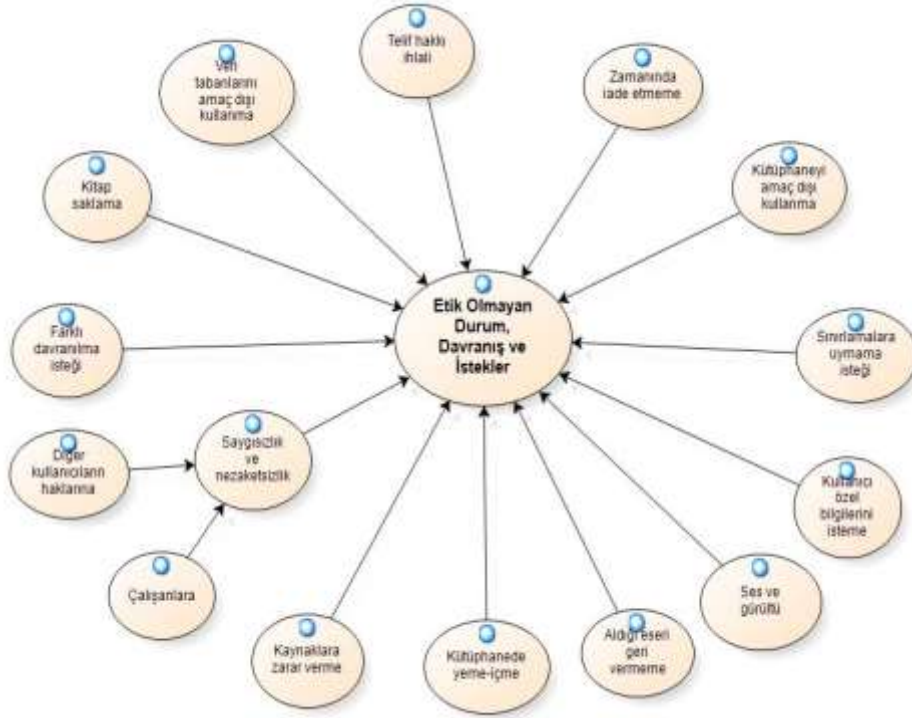
Çalışanların kütüphanede gözledikleri etik olmayan davranışlar arasında en çok ifade edilenler kütüphanede sohbet etme, gürültü yapma, başkalarını rahatsız etme, çalışanlara ve kullanıcılara karşı saygısızlık gibi genel davranış sorunları gelmektedir. Bunun yanı sıra yayın saklama, bir kitabın tamamının fotokopisini çekme gibi telif hakları ihlalleri; aldığı kitabı zamanında iade etmeme, referans kaynaklarının dışarıya çıkarılmasını veya ödünç verilen kitaplar için; zaman ve kitap sayısı sınırlaması gibi konularda kendilerine ayrıcalıklı davranılmasını isteme gibi sorunlar ifade edilmiştir. Model 2 verilen cevapların kodlanmış halini, aşağıdaki alıntılar da bu değişkene ilişkin bazı cevapları göstermektedir:

ÇA-K2: “Kitabı bana vermek istiyor ama bana çok lazım ya da ben doktora yapıyorum sanıyor ki sadece kitap kendisine lazım. Kendine farklı davranışlar istiyor ama biz bunu etik olmadığı için yapamıyoruz.”

ÇA-4: “Bir kütüphane sessiz olmalı. Kütüphaneyi kullananlar arkadaşlarına saygılı olmalılar kendilerine hizmet verenlere saygılı davranmalılar.”

ÇA-5: “Kullanıcılar bazı zamanlar telif haklarına uymayacak davranışlarda bulunabiliyorlar. Materyallere zarar verip yıpratabiliyorlar ya da sayfaları eksilmiştir halde bize geliyor. Telif hakları konusunda ve materyallerin korunması konusunda özenli olmalılar. Personele karşı saygınlığa zarar verecek davranışlarda bulunmalılar.”

Model 2: Çalışanların kütüphanede etik olmayan durum, davranış ve isteklere ilişkin verdiği cevapların modeli.

Kurumsal Açıdan Etik Sorumluluk

Kütüphane çalışanları bir kütüphanenin öncelikli olarak adil ve eşit hizmet vermesi gerektiğini, uygun hizmet ortamı oluşturmada okuyucuya karşı sorumluluğun olduğunu, çalışanlarının mesleki yeterliliğe sahip olması gerektiğini bildirmişlerdir. Hatta bir katılımcı, üniversitelerde kütüphane biriminin memurlar için bir sürgün yeri olarak görülmesinin yanlışlığı üzerine dikkat çekmiştir. Aşağıdaki alıntılarda bazı çalışanların ifadeleri yer almaktadır. Model 3 ise ifadelerden çıkan kodları göstermektedir.

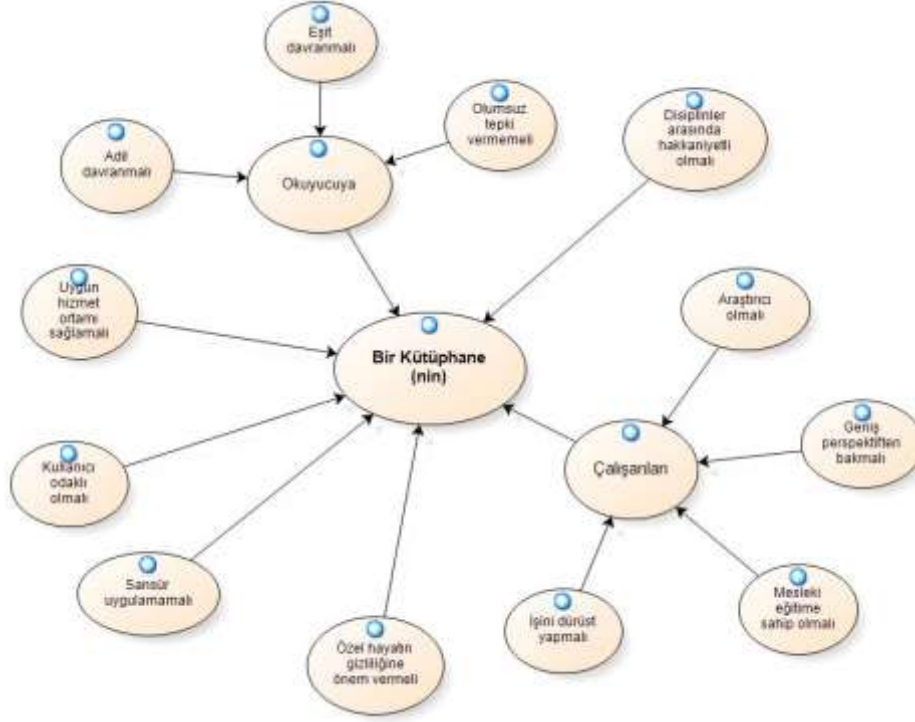
ÇA-2: “En büyük etik, işini iyi yapmaya çalışması kütüphanecinin. Çünkü biz burda okuyucular için varız. İşini dürüst yapmak, eşit davranmak, adil olmak, biraz araştırmacı olmak, biraz geniş perspektiften bakmak bunları yapabilmek için bunlara dikkat ediyoruz.”

ÇA-12: “Kişileri konumlarına, unvanlarına göre değil her bir bireyi potansiyel kullanıcı olarak eşit görmeli, eşit muamele edilmeli. Bunun haricinde kullanıcılara karşı etik sorumluluğumuzda bir bilgi kaynağı durumunda olduğumuzdan dolayı tarafsız şekilde yönlendirmeliyiz. Yani bazen mesela kullanıcılar araştırma yaparken çalışanlar kendi fikirleri doğrultusundaki kitaplara yönlendirmek yerine bütün literatürü gösterebilir.”

ÇA-6: “Özel hayatın gizliliği, kullanıcılara karşı nezaket, sessiz bir çalışma ortamı, adaletli yaklaşım.”

Model 3: Çalışanların bir kütüphanenin etik sorumluluğunun ne olduğuna ilişkin verdiği cevapların modeli.

Kütüphane Kullanıcıları ile İlgili Bulgular

Kütüphanecilik etiği nedir?

Bu soruya ilişkin kullanıcıların verdiği cevaplar ile çalışanların verdiği cevaplar arasında önemli farklılıklar gözlenmektedir. Örneğin, çalışanların cevapları daha çok genel kütüphane kural ve işleyişi ile ilgili iken kullanıcılar kütüphanede yaşadıkları somut davranış ve sorunlar üzerinden bir tanımlama yapmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir. Kullanıcı grubunda öğrencilerin dile getirdikleri etik davranışlar arasında kütüphanede yer tutma ya da yer ayırıp uzun süre geri dönmeme, altını çizerek ve üzerine yazarak kitaba zarar verme, kütüphanede konuşma, ses çıkarma veya gürültü ederek diğer kullanıcıları rahatsız etme davranışları gelmektedir. Akademisyen kullanıcılar ise daha çok kütüphane materyalinin özenle korunması ve kullanılması üzerinden bir tanımlama yapmışlardır. Birçok akademisyen kütüphanecilik etiği kavramını tam olarak bilmediğini belirtmekle birlikte yine de bir tanımlama yapmaya çalışmıştır. Araştırmaya katılan kullanıcı sayısı, çalışanların üç katından fazla olduğu için bu grubun verdiği cevaplardan ortaya çıkan model çalışanların modelinden çok daha karmaşık olmuştur. Model 4 kullanıcıların cevaplarına dayanan kavramsal ve ilişki modelini göstermektedir. Kütüphanecilik etiğinin ne olduğu sorusuna kullanıcıların verdiği cevaplardan bazıları şöyledir:

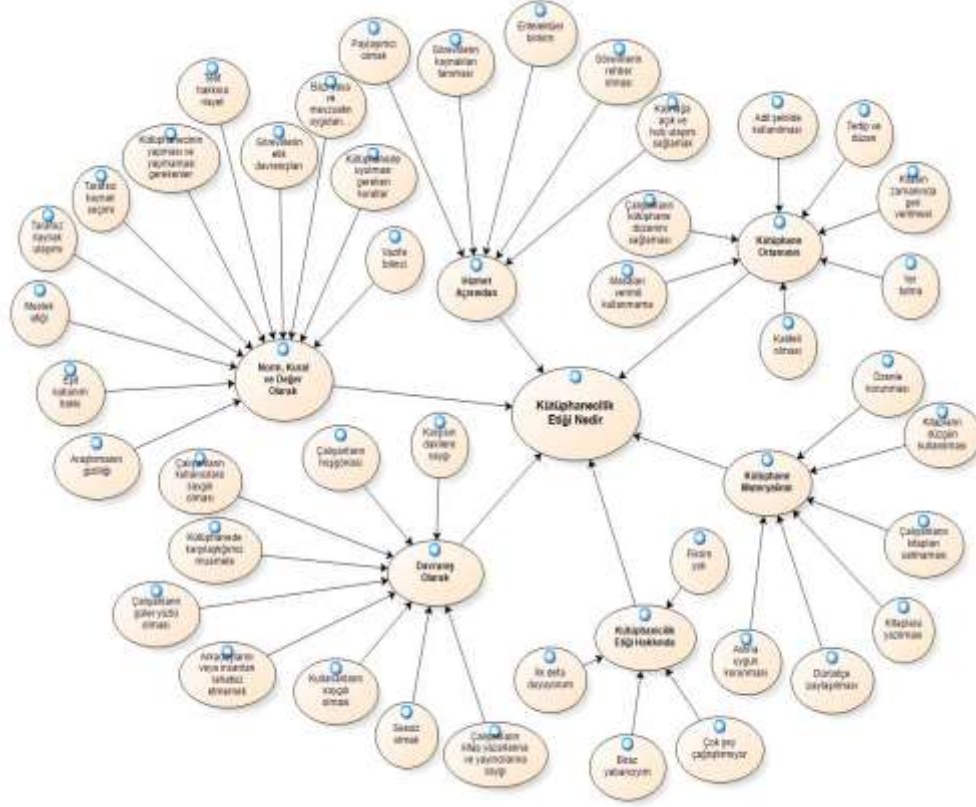
AK-1: “Kütüphanecilik etiğini ilk başta, bir meslek etiği olarak algılıyorum. O kütüphanede çalışanların genel olarak kütüphaneye ilgili çalışmalarındaki doğru davranışlarını anlıyorum...”

AK-6: “... Kütüphanede etik olmayan ne olabilir? Bilmem. Çok bir şey çağrıştırmıyor açıkçası.”

AK-9: “Kütüphanecilik kavramı ile ilgili bir şey olarak etiği düşündüm. Kütüphanecilik etiği doğrudan doğruya çok anlamlı bir şey çağrıştırmıyor. Bu anca benim daha önceden düşündüğüm bir şey değil, kütüphanecilik hizmetleri sırasında hem bilgi düzeyinde hem de pratik düzeyde kütüphaneciye dair teknikleri kullanması konusunda kişinin öğrendiklerinin vazife bilinciyile alakalı bir şey olarak düşünebilirim. Çünkü daha önce üzerinde hiç düşünmedim.”

ÖĞ-26: “Doğru bilginin insanlara ulaştırılmasına aracı olması gerekiyor dolayısıyla her yönüyle tüm bilgileri yansıtması gerekiyor yani taraf tutmadan mevcut sistemde bundan bütün yayınları okuyucuya ulaştırılması gerekir”

Model 4: Kullanıcıların kütüphanecilik etiğinin ne olduğuna ilişkin verdiği cevapların modeli.

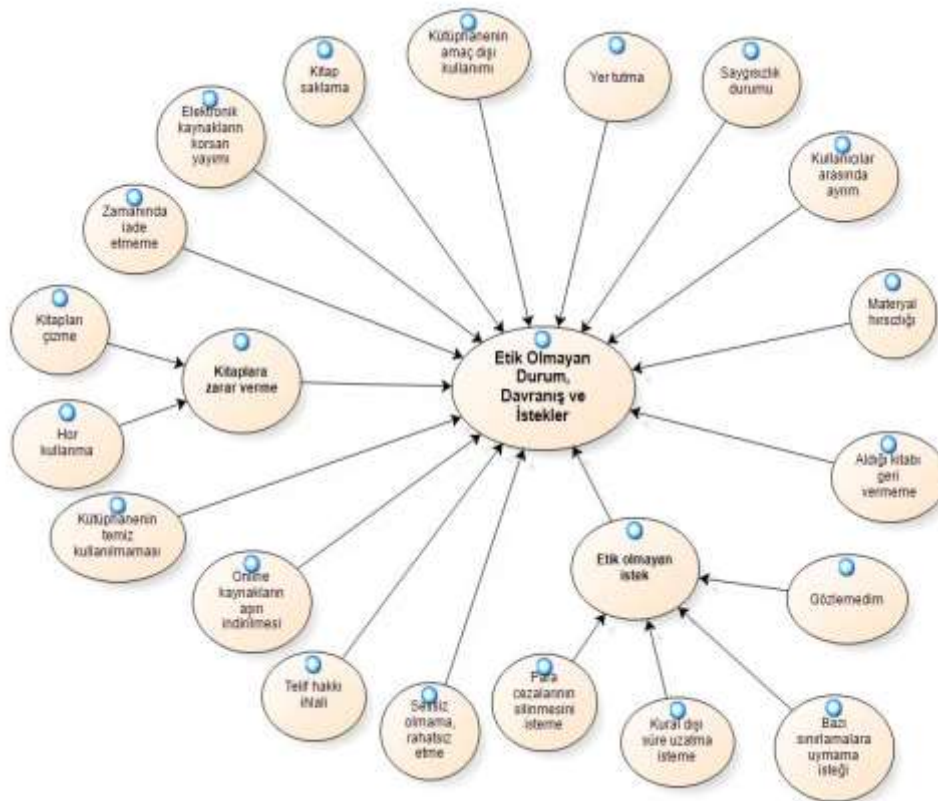
Etik Olmayan Durum, Davranış ve İsteklere İlişkin Bulgular

Kullanıcıların kütüphane ortamında gözledikleri etik olmayan durum, davranış veya istekler konusunda söyledikleri kütüphanecilik etiğinin tanımında söyledikleriyle oldukça benzerdir. Burada da en başta belirtilen durumlar arasında gürültü, yer tutma, kitaba zarar verme, telif hakkı ihlali, zamanında iade etmeme ve para cezalarını sildirme talebi gelmektedir. Model 5 kullanıcıların verdiği en yaygın kodları ve ilişkiyi göstermektedir. Bu değişkenle ilgili kullanıcıların verdiği cevapların bazıları ise şöyledir:

AK-7: “Aldığım kitaplar da ben bunu gözlemliyorum, nasıl gözlemliyorum? Açıyorsunuz kitabı, kullanıla kullanıla tabii fiziksel bir deformasyon olacak ama üzerine çeşitli şüirler, çizimler, grafikler akla hayale gelmeyecek şeyler var. Bunu diğer kullanıcıların bakmaz iblal olduğu için ve bunun etik bir davranış olmadığı kanaatini taşıyorum ve bundan bende rahatsız oluyorum. Aldığım bir kitabın tertemiz olmasını bekliyorum, en azından karalanmamış olmasını bekliyorum, ama birçok kütüphanede Hacettepe’de de gördüm, aldığımız bir emanet kitapta bu durumun çok uygulanmadığı ya da üzerine bir şeyler döküldüğü, karalandığı, anlamsız şeyler yazıldığına zaman zaman şabıt oluyoruz, bunu da çok doğru bulmuyorum tabii,”

AK-5: “Genellikle şöyle şeyler çıkarıyor, kaynak saklama. Kişi gidiyor kütüphaneden, herkese açık olan bir kaynağı özellikle basılı kaynak için söylüyorum, bu kaynakları saklıyorlar. Başkası görmesin, başkası çalışmasın birincisi bu. İkincisi genellikle üst rütbeli kişilerde oluyor yani unvanı yüksek olan kişiler. Bunu süresiz bir şekilde yetkilerini kullanarak bu kaynakları kütüphanelerden alıyorlar başkalarının erişimini engelliyorlar. Bu tarzda engeller. Etik olmayan engellerle karşılaşıyoruz.”

Model 5: Kullanıcıların kütüphanede etik olmayan durum, davranış ve isteklere ilişkin verdiği cevapların modeli.

Kurumsal Açıdan Etik Sorumluluk

Kurumsal açıdan bir kütüphanenin ne gibi etik sorumlulukları bulunduğu değişkenine ilişkin bulgular incelendiğinde en sık referans alan kodlar arasında kütüphanenin süre aşımına özen gösterme, okuyucuya yardımcı olma, ayırım yapmama ve telif hakkına riayet konuları gelmektedir. Kullanıcılar, bir kütüphanenin çalışanlarının mesleki yeterliklere sahip olması konusunda da sorumluluğu olduğunu bildirmişlerdir. Bazı katılımcılar kütüphanelerin engelli hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlı olmaları gerektiğini vurgulamışlardır. Aşağıdaki alıntılarda bazı kullanıcıların ifadeleri aktarılmıştır:

AK-4: “Davranışlar, tutumlar bakımından objektif olmalı en azından. Hiç bir ideolojik görüşün baskısı altında olmadan, herkese o imkanlar eşit bir şekilde tanınmalıdır. Tanıdık, abıhap ilişkisine girilmemeli. Kaynaklar noktasında da mümkün olduğunca yardımcı olunmalı.”

AK-7: “Açıkça duyarlılık göstermesi gerekir. Yine aynı durumdan gitmek durumundayım. Bir mekânın kullanılması, iki kitapların kullanılması noktasında daha belki caydırıcı bir şeyler olabilir, hani öğrencilerin ya da kullanıcıların burada daha sağlıklı bir araştırma yapması o kütüphane mekânını kullanması ve kitapları kullanması konusunda daha hassas davranılabilir veya bir kitap teslim edildiği zaman bu kitabı ilk kullanan kişiye verildiği zaman ciddi bir şekilde kontrol edilerek alınsa sonraki insanların o kullanma bakımında ihlal edilmiş olmayacak aslında, demek ki burada süreç içerisinde oradaki görevliler ya da başkaları görevini düzgün yerine getiremiyor, çünkü kümülatif şekilde artan bir kirlilik, yazım, çizim vs. var. Aynı şekilde mekansal noktada da bu ilk müdahil olsa bir daha orada böyle bir durumun yaşanmayacağı kanaatini taşıyorum.”

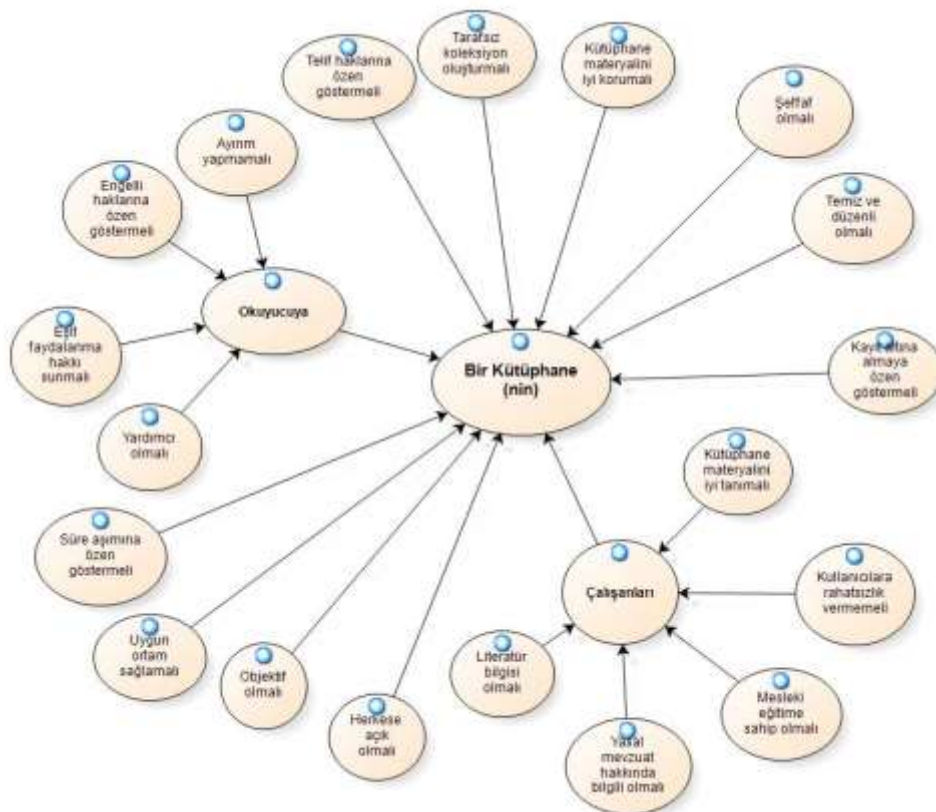
ÖĞ-24: “Kendisini güncel tutabilmeli, kaynaklarını tüm kesimlerle paylaşabilmeli sadece üniversite öğrencileri değil de dışarıda ki insanlarla da özgürce daha cömert şekilde paylaşabilmeli, her türlü kaynağa da yer verebilmelidir.”

ÖĞ-25: “Kütüphane taraflı olmamalı yani kütüphaneden her taraftan kitap alabilmeli bütün görüşleri yani gerek dinsel açıdan, gerek siyasi açıdan her şeyi gösteren her şeyi ifade eden kitaplar bulunabilmeli ve objektif olmalı. Kütüphane herkese açık olmalı fark gözetmemeli.”

ÖĞ-27: “Kütüphane kullanılacak kaynakların alıp kullanabilirler, ama fotokopi ile çoğaltmaları etik dışı oluyor sanırım dikkat etmeleri gereken tek konu bu yasal olmadan kitabın çoğaltılması.”

ÖĞ-33: “Kütüphanecilik alanında çalışan insanlar genellikle etik dışı davranışlarda bulunmazlar. Örneğin nadir kitaplar bulunuyor; onların fotokopileri falan oluyor bu konuya dikkat etmeleri gerekir. Alınan kitaplar aslına uygun olmalı; sonuçta yazarında bir emeği var ona da saygı gösterilmeli.”

Model 6: Kullanıcıların kütüphanenin etik sorumluluğunun ne olduğuna ilişkin verdiği cevapların modeli.

5. Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de kütüphanecilik etiği ile ilgili algı, deneyim ve farkındalığın ne durumda olduğunu araştırdığımız bu çalışmada elde ettiğimiz sonuçlara göre katılımcıların genel olarak kütüphanecilik etiğinin kapsamına giren telif hakkı ihlalleri, kütüphane materyaline zarar verme, kitap iade etmeme, kitap çalma, eşit ve objektif hizmet sunma, sansür, tarafsız koleksiyon oluşturma ve kitap saklama gibi sorunların farkında olduğu bulgusuna rastlanmıştır. Dahası, katılımcıların önemli bir kesimi kütüphaneciliğin profesyonel bir meslek olduğuna işaret ederek kütüphanecilerin mesleki yeterliklerinin etik boyutu olduğuna vurgu yapmışlardır. Bu bulgu, Hurych ve Glenn’in (1987) elde ettiği sonuçlarla örtüşmektedir. Bazı kütüphane çalışanlarının kurumların yönetim ve personel politikası konusundaki tutumlarından şikayet ederek bu hususu kütüphanecilik etiği ile ilişkilendirmeleri de literatürdeki bazı çalışmaları (Yılmaz, 2004; Bowden, 1993; Şancı ve Örkmez, 2003) desteklemektedir.

Çalışanlar ile kullanıcıların kütüphanecilik etiğinin ne olduğuna ilişkin verdikleri cevapların modelleri incelendiğinde kullanıcıların konuyu çok daha kapsamlı ve farklı boyutlardan düşündükleri görülmektedir. Kuşkusuz bu iki modeldeki farklılık her iki gruptaki katılımcı sayılarının birbirine yakın olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Çalışanlar ile yapılan görüşmelerin

modellenmesinden elde edilen sonuçların Türk Kütüphaneciler Derneğinin yayımladığı Mesleki Etik İlkeleri ile uyumlu olduğu söylenebilir. Buna rağmen genel olarak bakıldığında çalışanların bu soruya verdikleri cevaplarda mesleki gelişim, görev ve sorumluluklar, mesleki işbirliği ve dayanışma konularına hiç değinmedikleri tespit edilmiştir. Dahası, katılımcı ifadelerinin analizinden ve yüz yüze görüşmelerimizden elde ettiğimiz izlenime göre kütüphanecilik etiğinin kütüphane çalışanları arasında çok az konuşulan bir konu olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye’de kütüphanecilik etiği ile ilgili bilgi ve farkındalığın hali hazırda kütüphane çalışanları arasında yeterli olmadığını veya gelişim evresinin ilk aşamasında olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bazı katılımcılar bu kavram hakkında bilgilerinin olmadığını açıkça beyan etmişlerdir. Bir katılımcı, kütüphanecilerin etik sorunlardan önce çok daha temel sorunları bulunduğunu bildirmiştir:

“Türkiye’de etiğe gelene kadar sorunlar daha büyük. Yani etik her ne kadar önemli gibi gözükse de bizim kütüphanelerin en büyük problemi personel, sonra nitelikli personel, sonra ödenek, ki en büyük örneği .... Kütüphane haline getirebilecek para lazım koleksiyon geliştirmek için. Bu koleksiyonu geliştirebilmek için de personel ihtiyacı var, bunu arttırmak lazım. Bundan sonra da teknik problemler vesaire. Yani etik bizim problemler arasında ilk beşe girmez” (ÇA-R12).

Enformasyon teknolojileri alanında yaşanan baş döndürücü gelişmeler kütüphaneler tarafından sunulan hizmetin çeşitlenmesine sebep olduğu gibi kütüphane kullanıcılarının da kütüphane kullanım alışkanlıklarında değişiklikler geliştirmelerine yol açmıştır. Bu durum şimdiye kadar etik açıdan karşılaşılabilecek pek çok davranış örneklerine yenilerini eklemiştir. Örneğin, bazı kütüphane çalışanlarının ifade ettiği gibi, önceki yıllarda sıklıkla görülen bir kitabın veya derginin sayfasını yıpratarak alma davranışı son yıllarda artık pek görülüyor. Çünkü kullanıcılar cep telefonlarıyla ilgili sayfanın resmini çekerek kopya ediyorlar. Ama buna karşın, yine bazı çalışanların ifade ettiği gibi, veri tabanlarından aşırı yükleme yapmak veya yüklediği verileri üçüncü şahıslara ulaştırmak karşılaşılan yeni davranış örnekleridir. Enformasyon teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin kütüphanelerin karşılaştığı etik sorunları genişlettiği ve çeşitlendirdiği; çalışanların ve kullanıcıların yeni etik ikilemlerle karşılaşmalarına yol açtığı bulgusuna bu çalışmada rastlanmıştır

Elde ettiğimiz sonuçlara göre, her ne kadar kütüphanecilik etiği kütüphaneciler arasında fazla konuşulan bir konu olmasa da, bazı katılımcıların kütüphanede karşılaşılan etik sorunlar konusunda belli düzeyde farkındalıklarının olduğunu görüyoruz. Bu farkındalık bazı kütüphane çalışanları arasında çok daha üst düzeyde iken, bazıları böyle bir konudan haberdar olmadıklarını veya etik durumlarla karşılaşmadıklarını bildirmişlerdir. Bu bulgu, Toplu’nun (2007) Türkiye’de kütüphanecilik etiğine yönelik ilginin yetersiz olduğu yönündeki tespitini desteklemektedir. Bu bağlamda, mevcut çalışma kütüphanecilik etiği ile ilgili çalışanlar ve kullanıcılar arasında farkındalık yaratmak ve etik olmayan durumları azaltmak için bazı etkinliklerin yapılması gerektiğini ortaya koymuştur.

Çalışmanın dünyada ve Türkiye’de akademik etiğin gelişmesine, daha özelden kütüphanecilik etiği üzerine yapılan çalışmaların artmasına, yaygınlaşmasına, gelişmesine, kütüphanecilik etik ilke ve değerlerinin benimsenmesine, bu konuda alınacak tedbirlerin ve eğitimsel uygulamaların geliştirilmesine etkisinin olacağını umuyoruz. Çalışma bulgularının akademisyenlere, kütüphane çalışanlarına, yöneticilerine ve yükseköğretim politikası geliştiricilerine yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

Son olarak çalışmanın bazı sınırlılıklarından söz etmekte yarar var. Nitel bir çalışma olarak tasarladığımız bu çalışmada katılımcı sayısı sınırlı tutulmuştur. Bu nedenle çalışmanın bulgularının Türkiye’deki üniversite kütüphanelerini kapsayacak şekilde genelleştirilmesi mümkün değildir. Dahası, bazı etik sorunlar ağırlıklı olarak belli kütüphaneye özgü olabilir. Örneğin, birçok öğrenci katılımcının işaret ettiği yer tutma sorununun kullanıcı sayısına göre kütüphanenin fiziksel imkânlarının sınırlı olduğu bir üniversitede sıklıkla dile getirildiğini gözlemledik.

KAYNAKÇA

- Akkaya, M. A. (2014). Bilgi Profesyonellerinin Gözünden Türk Kütüphaneciler Derneği Mesleki Etik İlkelerine Yönelik Bir Değerlendirme: İzmir Örneği. *1.Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama. 3-5 Eylül 2014*, Kastamonu, Türkiye.
- American Library Association. (1997). American Library Association code of ethics. adopted by the ALA Council, 28.
- Aslan, S. (2014). Katalog Kayıtları için Konu Başlığı Seçiminde Etik İlkeler: Bir Vaka Çalışması. *1.Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama. 3-5 Eylül 2014*, Kastamonu, Türkiye.
- Barsh, A., & Lisewski, A. (2009). Library Managers and Ethical Leadership: A survey of current practices from the perspective of business ethics, *Journal of Library Administration*, 47(3-4), 27-67.
- Baxter, V. (2008). Ethics and the Library Media Specialist, *School Library Media Activities Monthly*, 25(2), 27-29.
- Besnoy, A. L. (2009). *Ethics and Integrity in Libraries*, ed. A. L. Besnoy. London: Routledge.
- Bezirci, P. & Sağlık, Ö.(2014). Üniversitelerdeki Kütüphanecilerin Meslekî Etik Algısı: İstanbul'da Bulunan Devlet ve Vakıf Üniversiteleri Üzerinde Bir İnceleme. *Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama. 3-5 Eylül 2014*, Kastamonu, Türkiye.
- Bowden, P. (1997). *Caring: Gender-sensitive ethics*. London: Routledge & Kegan Paul
- Davison, R. M., Martinsons, M. G. & Yuanlı, H. W. H. (2009). The ethics of IT professionals in China. *Communication of the ACM*, 52(7): 153-155.
- Drinan, P. M. ve Gallant, T. B. (2009). Plagiarism and academic integrity system. *Ethics and Integrity in Libraries*, ed. A. L. Besnoy. London: Routledge, s: 121-136.
- Duthie, F. (2010). Libraries and the Ethics of Censorship, *The Australian Library Journal*, 59(3), 85-94.
- Güneş, A. (2014). Üniversite Kütüphanecilerinin Gözünden Bilgi Hizmetlerinde Etik İlkeler ve Profesyonellik. *1.Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama. 3-5 Eylül 2014*, Kastamonu, Türkiye.
- Hoffman, K. (2005). "Professional ethics and librarianship", *Texas Library Journal*, 81(3), 96-101.
- Hurych, J. M., & Glenn, A. C. (1987). Ethics in health sciences librarianship. *Bulletin of the Medical Library Association*, 75(4), 342.
- Jacobs, M. L. (2008). Ethics and Ethical Challenges in Library Instruction. *Journal of Library Administration*, 47(3-4), 211-232.
- Kızıloz, T. (2014). Kütüphanecilerin Mesleki Etik İle İlgili Tutumlar. *Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama. 3-5 Eylül 2014*, Kastamonu, Türkiye.
- Koehler, W. (2009). In the matter of plagiarism: Practice makes imperfect. *Ethics and Integrity in Libraries*, ed. A. L. Besnoy. London: Routledge, s:107-120.
- Konya, Ü. & Atay, N. (2014). Yönetimde Etik Değerler ve Bilgi Merkezleri Açısından Bir Değerlendirme. *1.Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama. 3-5 Eylül 2014*, Kastamonu, Türkiye.
- Moorman, J. (1995). Knowledge of American Library Association's Code of Ethics among Illinois public library directors: A study. *Illinois Libraries* 77, (3): 140.
- Morrisey, L. J. (2008). Ethical issues in collection development, *Journal of Library Administration*, 47(3-4), 163-171.
- Myers, M. D. & Miller, L. (1996). Ethical dilemmas in the use of information technology: An Aristotelian perspective. *Ethics & Behaviors*, 6(2):153-160.
- Needham, G., & Johnson, K. (2007). Ethical issues in providing library services to distance learners. *Open Learning*, 22(2), 117-128.
- Örkmöz, B. & Şancı, S.(2003). Kütüphanelerde etik kurallar. *ÜNAK'03: Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu'nda sunulan bildiri*. 1 Şubat 2015 tarihinde <http://kaynak.unak.org.tr/bildiri/unak03/u03-31.pdf> adresinden erişildi.

- Preer, J. (2008). *Library Ethics*. Libraries Unlimited: Connecticut.
- Pressman, R. R. (2008). Fair use: law, ethics and librarians. *Journal of Library Administration*, 47(3-4), 89-110.
- Saldana, J. (2013). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. Sage:London.
- Shachaf, P. (2008). Virtual reference services: Implementation of professional and ethical standards. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology*, 34(2), 20-24.
- Shaheen, M. A., Arif, M., & Mirza, M. S. (2012). Information ethics in Pakistani librarianship: The role of online mailing groups. *The International Information & Library Review*, 44(2), 65-71.
- Simpson, C. (2004). Should I or Shouldn't I? An Ethical Conundrum. *Library Media Connection*, 23(2), 18.
- Smith, M. A. (1993). The ethics quiz. *North Carolina Libraries* 51:28.
- Sturges, P. (2009). Information ethics in the twenty first century. *Australian Academic & Research Libraries*, 40(4), 241-251.
- Toplu, M. (2007). Kütüphaneciliğin etik sorunu ve Türkiye yaklaşımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 186-217.
- Uçak, N. Ö., & Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk Kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.
- Webber, S. (2007). Ethical climate typology and questionnaire: A discussion of instrument modifications. *The Journal of Academic Librarianship*, 33(5), 567-580
- Yalçın, Y., Akgün, M. & Gençbüyür, H. (2014). Yönetel Etik ve Örgütsel Adalet Işığında Kütüphaneler: İzmir Örneği. *Uluslararası Kütüphane ve Bilgibilim Felsefesi Sempozyumu Etik: Kuram ve Uygulama. 3-5 Eylül 2014, Kastamonu, Türkiye*.
- Yazıcı, A. & Yazıcı, S. (2011). *Karakter: Felsefi, Eğitim ve Psikolojik Boyutlarıyla. Çizgi Kitapevi: Konya*.
- Yazıcı, A., Yazıcı, S., & Erdem, M. S. (2011). Faculty and student perceptions on college cheating: evidence from Turkey. *Educational Studies*, 37(2), 221-231.
- Yılmaz, M. (2004). Bir örgüt olarak bilgi merkezlerinde yönetim ve yönetici. *Türk Kütüphaneciliği* 18 (2): 164-184.

Extended English Abstract

1. Introduction

Library ethics is an important research topic because of its conceptual connection with many areas of academic ethics. However, although concerns for library ethics go back to the beginning of the twenty century, very few empirical studies have been conducted on this topic. Many western countries try to develop ethical awareness for library ethics by developing ethical codes. Ethical codes are normative principles and values stating what should be and should not be done, they say almost nothing about ethical perceptions and behaviors of organizations and individuals. Moreover, as general guides, it is not wrong to say that ethical codes do not help much about ethical dilemmas confronted in particular situations, and decision making processes of library professionals. However, unless studying ethical approaches of institutions and organizations, ethical perceptions and behaviors of library users and professionals, it is almost impossible to develop and implement education policies in library ethics.

2. Literature Review

A great number of theoretical studies conducted on library ethics shed substantial light on different aspects of library ethics, and identify relevant issues and ethical dilemmas. Toplu (2007) found no PhD dissertation thesis completed in Turkish universities and only three research studies in library ethics. We found no existing empirical study conducted in Turkey examining ethical perceptions and behaviors of library professionals and users. There is however a recent interest in library ethics among Turkish librarianship scholars (Aslan, 2014; Konya and Atay, 2014; Güneş, 2014; Yalçın, Gençbüyür and Akgün, 2014; Akkaya, 2014; Bezirci and Sağlık 2014; Kızılıöz, 2014).

Some empirical studies conducted in some other countries are based on questionnaire data collection tools (Hoffman, 2005; Barsh and Lisewski, 2009). Hurych and Glenn (1987) examined ethical issues in health sciences librarianship and found that the most critical ethical issues facing librarianship are confidentiality and right to privacy, access to information, professional competency and integrity, censorship, equal service to all, free-based services respectively. Needham and Johnson (2007) argues that libraries have responsibility in providing equal services toward distance learners. Some other studies examined ethical issues in collection selection and development (Morrisey, 2008; Örkmez and Şancı, 2003) and cataloging (Aslan, 2004).

3. Method

The study questions

The aim of this study was to investigate ethical perceptions, ideas and observations of library professionals and users. We asked three general questions for this investigation:

1. What is library ethics? What does library ethics mean to you?
2. In your experience and observation, what kind of ethical issues, dilemmas, and unethical behaviors do you see, observe or you think people are confronted in using library?
3. Thinking from institutional aspect, in your opinion, what kind of ethical responsibility does a library have toward its stakeholders or in fulfilling its tasks?

Study Group

The study group consists of 13 library professionals, and 52 library users, of which 14 were academics and 38 undergraduate and graduate students in five different universities in Turkey.

Data collection and analysis

Data were obtained by the researchers via semi-structured face to face interviews. In this study, we used a qualitative method. Data were coded by the researchers and analyzed in relation to the research questions. NVIVO program was used to manage and organize for coding and analyzing data.

4. Findings

A great number of participants from both groups declared that they were unfamiliar with the notion of library ethics. However, the participants pointed out many issues, situations and behaviors that are very closely related to library ethics. Among others, the most common ethical issues faced in libraries were found damaging library materials, copy rights violations, hiding or concealing books, reservation of seats, disturbing others, disrespectful behavior, requesting privilege user rights. Taking care of library materials, fair and equal services, not censoring, providing suitable place for study, helping users, obeying copy rights, professional competencies were stated among the institutional ethical responsibilities of libraries.

The results from the qualitative coding scheme of both library professionals and users indicated that a substantial number of participants think that professional competencies are conceptually related to library ethics. This result is consonant with some prior findings and suggestions (Yılmaz, 2004; Bowden, 1993; Şancı & Örkmez, 2003).

5. Conclusion

Our general finding in this study is that whereas most participant are well aware of the most important ethical issues in libraries, library ethics is still very early development stage in Turkish universities. Some library professionals stated that library ethics is not among their first important priority problems. We also found that development of information technologies have made some change in the kind of ethical issues in libraries. For example, users are not so often damaging books by tearing one or two pages, instead they are taking picture of it. Despite of some limitations such as the numbers of participant and universities in the study, we think that this study can make some contributions to future research studies with respect to academic ethics in general, library ethics in particular in Turkey and worldwide.